

ป่าชุมชนบ้านหนองกลาง ตำบลบ้านม่วง อำเภอเชียงม่วน

ป่าชุมชนบ้านหนองกลาง ตำบลบ้านม่วง อำเภอเชียงม่วน

ลักษณะทั่วไป

ชุมชนบ้านหนองกลาง หมู่ 7 ตำบลบ้านม่วง อำเภอเชียงม่วน มีสภาพภูมิประเทศเป็นที่ราบหุบเขาขนาดเล็ก ซึ่งมีประวัติความเป็นมายาวนานประมาณสามร้อยกว่าปี เดิมมีคนพื้นเมืองตั้งรกรากอยู่ทางทิศใต้วัดศรีเมืองม่วง อพยพมาจากจังหวัดน่าน และชนเผ่าไทลื้ออพยพมาจากแคว้นสิบสองปันนาประเทศจีน ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม และทำไม้กวาด พืชหลักในชุมชน ได้แก่ ข้าว ข้าวโพด ข้าวฟ่าง ลำไย และเห็ดชนิดต่างๆ สัตว์สำคัญได้แก่ แล่น และนกยูง ปัจจุบันนายเสวียน ดอนแก้ว ดำรงตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน และมีคณะกรรมการชุมชนจำนวน 15 คน

จุดเริ่มต้นของเครือข่าย/ชุมชน

ในอดีตพื้นที่ป่าในชุมชนบ้านหนองกลางมีความอุดมสมบูรณ์ เป็นแหล่งน้ำแหล่งอาหารที่สำคัญ จนกระทั่งมีการอพยพของราษฎรเข้ามาทำให้เกิดการบุกรุก ตัดไม้ทำลายป่า เพื่อใช้ทำฟืน ป่าไม้เริ่มมีความหนาแน่นน้อยลงจนทำให้ดินเกิดการทรุดตัว และดินถล่มในหลาย ๆ จุด โดยเฉพาะในฤดูฝน ซึ่งก่อให้เกิดความเสียหายต่ออาคารบ้านเรือน และที่ดินทำกินของเกษตรกรในบริเวณนั้นเป็นอย่างมาก จนทำประชาชนส่วนใหญ่เริ่มตระหนักถึงความสำคัญของพื้นที่ป่า มีการปรึกษารื้อฟื้นกันภายในชุมชนประกอบกับทางเจ้าหน้าที่กรมป่าไม้เข้ามาให้คำแนะนำ และเป็นพี่เลี้ยงในการดำเนินการจัดตั้งป่าชุมชน จนกระทั่งป่าชุมชนบ้านหนองกลางได้รับการจัดตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2543 มีจำนวนพื้นที่ 480 ไร่

กิจกรรมด้านการจัดการป่าชุมชน

แผนชุมชน

มีการประชุมเรื่องกิจกรรมป่าชุมชนร่วมกันระหว่างคณะกรรมการและสมาชิก ปีละ 2-3 ครั้ง โดยแทรกเข้าไปในวาระการประชุมของหมู่บ้าน เพื่อวางแผนพื้นที่เผาก่อนและหลังช่วงประกาศห้ามเผา คือ จะมีการจัด

บริเวณสำหรับการเผาป่าในแต่ละปี โดยพื้นที่ที่มีใบไม้หนาแน่นจะทำการเผาก่อน ส่วนบริเวณที่ใบไม้ไม่หนาแน่นจะทำการเผาระวังเพื่อไม่ให้มีไฟฟ้าเกิดขึ้น

ข้อตกลงป่าชุมชน

กฎ ระเบียบ การดูแลรักษาป่าชุมชนบ้านหนองกลาง โดยกรมป่าไม้ร่วมกับคณะกรรมการป่าชุมชนบ้านหนองกลาง มีดังนี้

1. ห้ามตัดไม้ใหญ่ในป่าชุมชนโดยเด็ดขาด ผู้ใดฝ่าฝืนจะถูกปรับตามความเสียหาย พร้อมยึดของกลาง และส่งดำเนินคดีตามกฎหมาย
2. ห้ามผู้ใดบุกรุก แ้วถาง ยึดถือครอบครองและเผาป่าชุมชน ถ้าจับได้จะถูกส่งดำเนินคดีตามกฎหมาย
3. ในกรณีที่ไม่ลี้มนอนไพรที่มีลักษณะเป็นไม้ฝืน ก่อนนำออกจากป่าชุมชน ต้องได้รับอนุญาตจากคณะกรรมการป่าชุมชนก่อน
4. ในกรณีที่บุคคลใดหรือกลุ่มบุคคลใดที่จะใช้ประโยชน์ อันที่ไม่ผิดกฎหมาย ต้องขออนุญาตจากคณะกรรมการป่าชุมชนก่อน และคณะกรรมการอาจอนุญาตได้ตามความเหมาะสม หรือปรึกษาหน่วยงานที่เกี่ยวข้องก่อนได้
5. ห้ามลักลอบจับสัตว์ป่า ห้ามทิ้งขยะและสิ่งปฏิกูลลงในเขตป่าชุมชนเป็นอันขาด ฝ่าฝืนจับส่งเจ้าหน้าที่ดำเนินคดีตามกฎหมาย และราษฎรในหมู่บ้านทุกคนมีสิทธิในการดูแลรักษาและใช้ประโยชน์จากป่าชุมชน โดยมีคณะกรรมการป่าชุมชนเป็นแกนนำ
6. อนึ่ง กฎ ระเบียบ ข้อปลีกย่อยในการดูแลรักษาป่าชุมชนให้เป็นไปตามบันทึกของประชาคมหมู่บ้าน

กิจกรรมที่ชุมชนมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาไฟฟ้าและฝุ่นควัน

1. คณะกรรมการชุมชน และสมาชิกในชุมชน และเยาวชนทั้งหมด ร่วมกันทำแนวกันไฟ และดับไฟป่า เพื่อเป็นการสร้างจิตสำนึกให้กับคนในชุมชน
2. เจ้าของที่ดินในพื้นที่โดยรอบป่าชุมชนจะคอยสังเกตการณ์ เผื่อระวังในจุดเสี่ยงที่จะเกิดไฟฟ้า และแจ้งเตือนผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการป่าชุมชนในกรณีเกิดไฟฟ้า
3. จัดตั้งคณะกรรมการชุดเผ่าระวังไฟป่า ร่วมกับเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติภูางในการเผ่าระวังดูแล และดับไฟป่า

การสื่อสารประชาสัมพันธ์ในการแก้ไขปัญหาไฟฟ้าและฝุ่นควัน

1. กรณีที่เกิดไฟฟ้าผู้พบเห็นจะโทรศัพท์แจ้งผู้นำชุมชน และผู้ที่เกี่ยวข้องเข้าร่วมดับไฟฟ้าอย่างทันที
2. ประชาสัมพันธ์เสียงตามสายโดยเฉพาะเรื่องข้อปฏิบัติในช่วงประกาศห้ามเผา
3. มีการถ่ายทอดความรู้ที่เกี่ยวข้องกับอันตรายและผลกระทบที่เกิดขึ้นจากไฟฟ้าให้สมาชิกในชุมชนได้ทราบ

การสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชน

1. เจ้าหน้าที่กรมป่าไม้ให้คำแนะนำ จัดอบรมให้ความรู้ด้านการจัดการไฟฟ้าแก่คณะกรรมการป่าชุมชน และสมาชิกในชุมชน เช่น การเผาระวังไฟฟ้า การวางแผนเพื่อเข้าดับไฟฟ้า กฎหมายเกี่ยวกับป่าชุมชน รวมทั้งสนับสนุนอุปกรณ์การดับไฟฟ้า ถังน้ำ วัสดุในการทำแนวเขตพื้นที่ป่าชุมชน
2. กรมป่าไม้สนับสนุนงบประมาณเพื่อทำแนวกันไฟ รวมทั้งอาหาร และเครื่องดื่ม เป็นบางปีเท่านั้น
3. ผู้จัดการธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส) และเจ้าของร้านเครื่องเขียน ร้านคอมพิวเตอร์ในพื้นที่ สนับสนุนงบประมาณในการจัดการด้านไฟฟ้า

ข้อค้นพบเพิ่มเติม

1. การชิงเผารอบบริเวณพระธาตุจะต้องทำแนวกันไฟเพื่อป้องกันความเสียหายที่จะเกิดขึ้นกับพระธาตุ และจะต้องจุดไฟเผาใกล้ๆ บริเวณพระธาตุให้ลามลงมายังพื้นล่างเพราะไฟจะลุกลามช้ากว่าการจุดไฟเผาจากพื้นที่ด้านล่างขึ้นไป เพราะไฟที่จุดจากด้านล่างพระธาตุจะไหม้ขึ้นไปได้อย่างรวดเร็ว ซึ่งเป็นภูมิปัญญาของคนสมัยโบราณ
2. ประชาชนในชุมชนให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการเผาระวังไฟฟ้า เนื่องจากเกิดการตระหนักรู้ถึงอันตราย และผลกระทบที่จะเกิดขึ้นทั้งต่อตัวบุคคลเอง ชุมชน และทรัพยากรธรรมชาติ
3. การที่ผู้นำใช้ถ้อยคำ การเจรจาที่ดี ลงมือปฏิบัติจริง และเป็นตัวอย่างที่ดีทั้งในการดับไฟฟ้า และร่วมทำกิจกรรมต่าง ๆ สามารถสร้างขวัญและกำลังใจให้กับคณะกรรมการและสมาชิกในชุมชนได้เป็นอย่างดี
4. ไม้ไผ่ ไม้ซางที่อยู่ในพื้นที่ป่า ถือเป็นอุปกรณ์อย่างดีในการช่วยดับไฟฟ้า โดยไม่จำเป็นต้องแบกอุปกรณ์ ต่าง ๆ เช่น ไม้ตบ หรือคราดขึ้นไปดับไฟฟ้าด้วย
5. มีกองทุนไฟฟ้าของชุมชนเพื่อใช้ในการบริหารจัดการด้านไฟฟ้าและหมอกควัน

ภาพที่ 14 แผนที่ภาพถ่ายดาวเทียมแสดงตำแหน่งที่ตั้งป่าชุมชนบ้านหนองกลาง (ขอบเขตโดยประมาณ)